

Աղբիւրի յաւելում

Լոյս է տեսնում շաբաթը մի անգամ կիրակի օրերը

№ 6 կիրակի 9 փետրւարի ուրբերորդ տարի 1897

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱՅԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աղբիւր-Տարազի պրէմիաներն են՝ 1) Միֆայէլ Նալբանդեանի վերջին լուսանկարից պատրաստած մեծադիր ֆոտոտո-գրաւիւր պատկերը, 2) Մայրիկի ննջարանում, մի շքեղ խրոմօ, 3) Ոսկէ շղթաներում, կամ Հարենսի աղջիկը, 4) Իւրաքանչիւր ամիս Պարիզի մոդեր, բացատրութիւններով:

ԱՂԲԻՒՐԻ տարեկան գինը 3 ռ. (արտասահման 4 ռ. կամ 12 ժր.), ՏԱՐԱՅԻՆԸ 6 ռ. (արտասահման 10 ռ. կամ 30 ժր.), ամսական Տարազը 50 կ. Աղբիւրը—25 կ. պրէմիաները՝ տնտեսում է Աղբիւր-Տարազ միջնոյն հասցեով գրող թատկանորդը, վճարելով եւ մէկ րոպի: Հասցեն՝ Тифлисъ, редакция иллюстр. жур. Агбюръ-Таразъ կամ Tiflis (Caucase) Réd. des jour. Agbur et Taraz.

Այո՛, շուտով վերջ կըսուի մուշապի կեանքին (զլ. XIX).

Թ Է Ո Ղ Ո Ր Ա *

Պատմական վեպ Ի. Ֆորեկենիւոյի
(Շարունակութիւն)

XXI

ՊԱՏԵՐԱՅՍ ԱՓՐԻԿԱՅԻՆԵՐԻ ՀԵՏ

Բոսփորը մի արտակարգ տեսարան էր ներկայացնում: Վեց հարիւր զինուած և պատրաստի նաւեր հրամանի էին սպասում, որ բարձրացնէին առաջատարները և ճանապարհ ընկնէին: Նաւատիւները և զինւորները խումբ-խումբ կանգնած էին վերնայարկերի վրայ: Քաղաքում նոյն արտասովոր շարժումն էր, ամենքն էլ շտապով զիմում էին Բոսփորի ափը, բարի ճանապարհ մաղթելու քաջ զօրքին, որ ուղևորւում էր Աֆրիկա՝ վանդալների հետ պատերազմելու: Յայտնի էր, որ վանդալները տեղափոխւել են Եւրոպայից և բնակութիւն են հաստատել Ալժիրի, Թունիսի և Տրիպոլիի ափերին: Վանդալների թաղաւոր ժէնաէրիկոն, որը թէպէտ քրիստոնեայ էր, բայց Արիանի Հետևող, պատերազմում էր կաթոլիկների դէմ նոյն խտուրթեամբ, ինչպէս և վերջինները հալածում էին հերետիկոսներին: Ուսմանը իլի մահից յետ-

*) Տես Տարազ № 5.

տոյ, նրա հարադատ որդի Իլդէրիկոն, վախենալով ծնողների հետամտութիւնից, գահը բազմելու փոխարէն, գաղթեց Կոստանդնուպոլիս, պաշտպանութիւն խնդրելու կայսրից և նրա ամուսնուց: Գաղթականը շատ լաւ ընդունեցաւ և կարողացաւ գրաւել Յուստինիանի և Թէոդորայի ուշադրութիւնը: Իլդէրիկոյի հօրեղբայրների մահաւանդից յետոյ, նա նորից վերադարձաւ Աֆրիկա, գահ բարձրացաւ, երդւելով պաշտպան հանդիսանալու կաթոլիկներին: Բայց որովհետեւ արիացիք աւելի բազմաթիւ էին, ուստի նրան գահընկէց արին և բանտ ձգեցին նրան: Այդ հանգամանքն էր, որ պատերազմի առիթ դարձաւ Կոստանդնուպոլսի և Աֆրիկայի մէջ:

— Զահերն էլ, ինչպէս և պատիւը, — ճառում էր Թէոդորան, ստիպում են մեզ պաշտպանելու մեր բարեկամին, այլապէս մենք կրկորցնենք մեր ազդեցութիւնը ամբողջ աշխարհի առաջ: Մենք չըպէտք է թող տանք որպէս զի յափշտակող Փէլիմէրոն միանայ Իտալիայի և Սիկիլիայի իշխող գոթացիների հետ, որոնց ոյժը օրէցօր աւելանում է: Ներկայումս մեզ համար գեղեցիկ առիթ է ներկայանում խել աֆրիկական հարուստ նահանգը, որը միշտ պատկանում էր Հռոմի կայսրութեանը:

Յուստինիանը և իր նախարարները անպայման ընդունեցին կայսրուհի Թէոդորայի ծրագիրը: Միմիայն Կապպադոչիոն, երկարատեւ լուծութիւնից յետոյ, ներողութիւն խնդրելով, յայտնեց իր կարծիքը:

Նա ասաց, որ պարսիկների հետ ունեցած պատերազմը և մայրաքաղաքի շինութիւնների նորոգելը մեծ փող է նստել պետական գանձարանին և որ սկսող պատերազմը վտանգաւոր է, որովհետեւ դործը ծովի հետ պէտք է ունենալ:

Նախարար Կապպադոչիայի ճառը, ինչպէս նրկատւում էր, տպաւորութիւն թողեց: Կայսրը դարձաւ իր ամուսնուն, սպասելով նրա կարծիքին: Բայց հպարտ Թէոդորան, որ սովոր էր միշտ կուրօրէն և անխօս հպատակեցնելու իրան, լուծութիւն էր պահպանել:

Մնացեալ նախարարներն ևս իրաւունք չունէին հակառակելու: Այն ինչ խոնարհ ծառայ և Թէոդորայի ամեն ցանկութիւնների կատարող եպիսկոպոսը ասաց.

— Արքայ, Աստուծ քեզ ընտրել է, որ պաշտպանես նրա եկեղեցին բարբարոսներից: Ես, նրա հաւատարիմ ծառան, օրհնում եմ քեզ այդ սուրբ գործի համար:

Բարեպաշտ Յուստինիանը այս խօսքերից յետոյ

արդէն չէր տատանւում և մի հրովարտակով պատերազմ յայտարարեց:

Զօրքի գլխաւոր հրամանատար նշանակւած էր ժեներալ Բելիզարիոսը: Նրա մատուցած ծառայութիւնները հայրենիքին պարսկաց պատերազմի ժամանակ և յետոյ յեղափոխութեան օրերում տրամադրեցին դէպի նա կայսրին և իր ամուսնուն: Մի կողմից էլ Թէոդորան էր բարեխօսում ամուսնուն իր հին բարեկամուհի Անտոնինայի ամուսնու համար:

Այն ժամանակ, երբ ժեներալը խորհրդակցում էր կայսեր հետ, Թէոդորան Անտոնինայի հետ ձեւում էր պալատի այգում, ուր լսում էին զինուորական երաժշտութեան հնչիւնները:

— Դու բաւական ես, որ պէտք է գնաս, սիրելի Անտոնինա, — ասում էր կայսրուհին ժեներալ Բելիզարիոսի կնոջը: — Տես, չըծուլանաս, շուտ-շուտ հաղորդի ինձ դանազան նորութիւններ:

— Օր չի անցնի, որ չըլիշեմ քո ողորմութիւնները, մեծ թագուհի, — պատասխանեց Անտոնինան: Ամենայն օր կըգրեմ մանրամասը:

— Գեղեցիկ եղանակ է, ժողովուրդը ուրախանում է, ամեն ինչ զօրքին նախագուշակում է յառաջադիմութիւն, շարունակեց Թէոդորան:

— Այդ նախագուշակութիւններին աւելացրէք նաև երկնքի օրհնութիւնը:

— Դու խօսում ես քո սանիկի մասին, որ գալիս է ձեզ հետ:

— Ի հարկէ:

Պէտք է ի նկատի ունենալ, որ այն օրերում, երբ հրաշքներին շատ էին հաւատում, կռապաշտի քրիստոնէութիւն ընդունելը համարւում էր ամենաբարձր կրօնական արարողութիւն: Աֆրիկայի պատերազմից առաջ գտնւել էր մի կռապաշտ երիտասարդ Թէոդոլիո անունով, որի կնքահայր էր դարձել ժեներալ Բելիզարիոսը և նրա կինը և որը պէտք է հետեւէր զօրքին:

— Իմ սանիկը, — շարունակեց Անտոնինան, — նախ քան ճանապարհ ընկնելը, բախտ էր ուզում ունենալ ներկայանալու քեզ, ով մեծ թագուհի:

— Լաւ, բեր նրան այստեղ, պատասխանեց Թէոդորան:

Անտոնինան շտապեց միւս սենեակը, ուր արդէն սպասում էր իր սանիկը:

— Թող տո՛ւր, թագուհի, քեզ ներկայացնելու քո խոնարհ ծառային, — ասաց Անտոնինան, մատնացոյց անելով երիտասարդի վրայ, որ խոնարհւել էր կայսրուհու առաջ:

Թէոդորան թողատրեց նրան համբուրելու իր ոտի ծայրը և ասաց.

—Վեր կաց:

Թէոդոզիոն վեր կացաւ և յարգանք յետ կանգնեց մի քանի քայլ:

Կայսրուհին սկսեց ուշադրութեամբ դնել նրան: Թէոդոզիոն գեղեցիկ երիտասարդ էր 20 տարեկան, գեղեցիկ կազմաձևով, փայլուն աչքերով: Զինուորական նշանազգեստը շատ սաղ էր զալիս նրա կերպարանքին: Երիտասարդ նորահաւատը, ինչպէս նկատուում էր, լաւ տպաւորութիւն էր թողել Թէոդորայի վրայ: Նա ժպտալով նայեց Անտոնինայի վրայ: Ժեններալ Բելիգարիոսի կինը հիացել էր, որ իր սանիկը այդպէս դուր էր եկել Թադուհուն: Նրա աչքերը վառւել, այտերը կարմրել էին: Կայսրուհին այս բոլորը նկատեց և դառնալով իր բարեկամուհուն, ասաց ականջին.

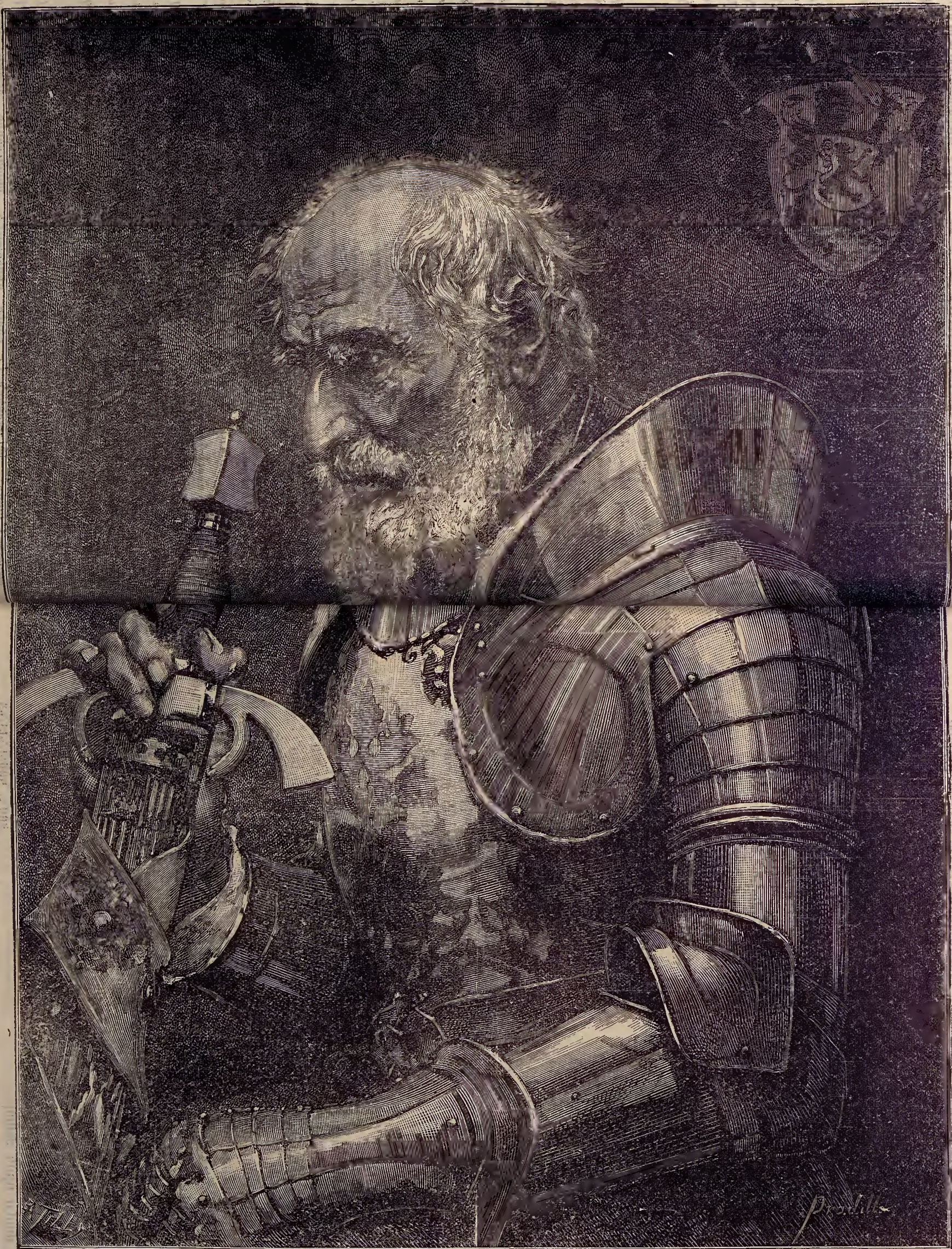
—Ղնորհաւորում եմ. շատ ուրախ եմ:

Ղուտով եկաւ Ժեններալ Բելիգարիոսը, որպէս զի ուղևորելուց առաջ մատուցանէ իր յարգանքը կայսեր և կայսրուհուն: Ժեններալը և նրա ամուսինը հրաժեշտի ողջոյն տւին Յուստինիանին ու Թէոդորային և Թէոդոզիոյի ուղեկցութեամբ իջան Բոսփորի ափը, որտեղ նրանց սպասում էր նաւակը: Քառուրդ ժամից յետոյ նաւատորմէլը բարձրացրեց խարխիւը և մըտաւ ծով:

Խելացի Թէոդորան իսկոյն գլխի ընկաւ, որ Անտոնինան անտարբեր չէ գէպի իր սանիկը և այդ հակումը լուրջ հետեւանքներ պիտի ունենայ: Կայսրուհու հնթադրութիւնները, ինչպէս մենք յետոյ կրտեսենք, բոլորովին արդարացան: Անտոնինան իր երիտասարդութեան վերջին օրերում իսկապէս սիրեց երիտասարդ և գեղեցիկ Թէոդոզիոյին: Չատ դժուար բացատրելի պատճառներով, նախկին կուրտիդանի ամուսինը, Ժեններալ Բելիգարիոսը, միանալով նրա հետ օրինաւոր ամուսնութեամբ, սիրեց նրան սիրահարած ամուսնուն յատուկ կրքով և ընկաւ նրա ազդեցութեան տակ: Այս բոլորից յետոյ Ժեններալը անպայման հաւատում էր Անտոնինային և բոլորովին չէր ուզում թոյլ տալ, որ նա սիրում է իր սանիկ Թէոդոզիոյին, որին վերցրել էին Կոստանդնուպոլսից միմիայն աֆրիկական պատերազմի յաջող վերջաւորութեան համար: Այս պատճառով, Ժեններալի կինը և նրա երիտասարդ սանիկը ամբողջ ճանապարհորդութեան միջոցին օգտուում էին կատարեալ ազատութեամբ: Թէոդոզիոն էլ սիրեց գեղեցիկուհի Անտոնինային և վէպը վերջացաւ նրանով, որ սի-

րահարածների յարաբերութիւնները մտերմական բնաւորութիւն ստացան: Բելիգարիոսը ժամանակ չունէր ուրիշ բանով զբաղւելու, բացի իր վրայ դրած պարտականութիւններից: Նա դործ էր դնում իր բոլոր ոյժերը, որպէս զի իրա զօրքերում կարգապահութիւնը չըխանգարւի և զինուորները լաւ պաշար ստանան: Մէկը և միւսը նա սկսեց դործունեայ հրամանատարի եռանդով և առաջին անգամ, երբ զինուորները թոյլ տւին իրանց իւանդարեյ կարգապահութիւնը, նա հրամայեց կախել երկու մեղաւորներին: Այդպիսի խստութիւնը զօրքը չըհաւանեց և սկզբում նրանք ուզում էին ապստամբւել, բայց եռանդուն Ժեններալը մի ազդու ճառ արտասանեց, որով ապացուցեց, որ միմիայն բաւական չէ քաջութիւնը թշնամուն յաղթելու համար, որ բացի նրանից անհրաժեշտ է նաև կարգապահութիւն: Զօրքը հասկացաւ հրամանատարի ճշմարիտ խօսքը, հանգստացաւ և այդ օրւանից կարգապահութեան խանգարելու օրինակներ էլ չեղան: Այնուհետև Բելիգարիոսը ուշադրութիւն դարձրեց այն պաշարի յատկութեան վրայ, որ կուսակալ Կապապոզիոն տւել էր և իսկոյն հրամայեց փոխել: Այդ տեսակ կարգապահութիւններով զլիաւոր հրամանատարը կարողացաւ կատարելապէս տրամադրել իրան ստորադրեալ զօրքին:

Մենք չենք յոգնեցնի ընթերցողների ուշադրութիւնը բիւզանդական Ժեններալի վանդալների հետ ունեցած պատերազմների մանրամասը նկարագրութեամբ, այդ բոլորը պատմութեան գործ է: Յաղթութիւնը, ինչպէս յայտնի է, կատարեալ էր: Վանդալների թագաւոր Ժէլմէրոն գերի ընկաւ և Իտալիայում ու Հռոմում կոյրպտած նրա բոլոր աւարները վերցրեց յաղթողը: Բայց այդ հանգամանքը սարսափելի նախանձ յարուցանեց Ժեններալ Բելիգարիոսի ստորադրեալների մէջ. նրանք զրեցին Կոստանդնուպոլիս Յուստինիան կայսրին, որ Բելիգարիոսը զիտաւորութիւն ունի Աֆրիկայի անկախ թագաւոր դառնալու: Կայսրը, որ իր բնաւորութեամբ կասկածոտ էր, հաւատաց այս զրւածքին և յայտնեց այդ մասին իր կնոջը: Գրւածքը արդարացի համարելու համար, Թէոդորան խորհուրդ տւեց ամուսնուն յետ կանչել Ժեններալ Բելիգարիոսին Կոստանդնուպոլիս: Միևնոյն ժամանակ Բելիգարիոսն էլ լիմացաւ զրւածքի մասին և երբ Կոստանդնուպոլսից հրաւէր ստացւեց կայսրից ներկայանալու իրան, զլիաւոր հրամանատարը շտապեց կատարելու հրամանը, յանձնելով զօրքերի կառավարութիւնը իրան ստորադրեալ Ժեններալներից մէկին: Բելիգարիոսի հետ, ի հարկէ, ճանապարհ ընկան նրա կին Անտոնինան, իսկ վեր-

ა ბ ნ ა ნ ნ ა მ ა გ გ ი ა ბ ნ ა ნ რ .

ջինի հետ նաև թէոդոլոն: Այն ընդունելութիւնը, որ կայսրը ցոյց տւեց Աֆրիկայի հերոսին, վերին աստիճանի սիրալիր էր, բոլոր թիւրիմացութիւնները փարատւեցան, Յուստինիանը զգւեց Ֆելիզարիոսին և շնորհաւորեց յաղթութեան համար: Ընդունւեցաւ նաև Անտոնինան կայսրուհու կողմից: Աֆրիկայի հերոսին մի այնպիսի ընդունելութիւն ցոյց տւին, որ երբէք զեռ չէր եղել Տիբերիոս կայսրից յետոյ: Ամբողջ ճանապարհը, ժենեյալ Ֆելիզարիոսի բնակարանից սկսած մինչև իպպոլլոմը, զարդարւած էր կամարներով. յաղթողը, պաշակազորքի և խուռն բազմութեան, երաժշտութեան և ամբոխի հիացուցիչ աղաղակների ուղեկցութեամբ, եկաւ կրկէս, ուր գտնուում էին Յուստինիան կայսրը և թէոդորա կայսրուհին: Այնտեղ տարել էին տոպրակներով լի վանդաներից խլած ոսկի, հարուստ հաղնելիքներ և ամամանդներ: Ֆելիզարիոսին հետևում էին զերիները և նրանց թագաւոր ժէլիմէրոն:

Յաղթողները և յաղթւածները ծունկ խոնարհեցին Յուստինիան հօր կայսեր և նրա ամուսնու առաջ: Սրտասուքը թափւեց վանդաների նախկին թագաւորի աչքերից և նա արտասանեց Սողոմոն իմաստունի հռչակաւոր խօսքերը. Vanitas vanitatum et omnia vanitas (Ունայնութիւն ունայնութեանց և ամենայն ինչ ընդ ունայն է):

Կ. ՄԱՐՏԻՈՍԵԱՆՅ

(Կրեարունակի)

Ա Ջ Ո Ւ Ն Ս Ի Հ Ա Ս Ե Լ...

(Ձիւակի բայարիներից)

Ա, մնաս բարեա՛ւ, հայրենի ձորակ, էլ մի՛ սպասիր վաղ առաւօտեան՝ Գո բարդիների կասարներն արձակ ձենջացնելով — դու իմ գալստեան. երբ ես միայնակ — մռայլ, անընկեր — Կուգայի հանգչելու սւերներից սակ, եւ սիրսս հեռո՛ւ, հեռո՛ւ քոչում էր Դէպի եքերք՝ անհուն, ընդարձակ, Դէպի մի աշխարհ, ուր կուգեմայի Դսնել մի վայրկեան հանգիստ ցանկալի. — երբ ես յոյգեռու — ճանջանքիս մէջ լուրջ՝ իմ մտքերս հեռ կուգայի խօսելու, իմ հարազատ ձոր — եւ նայում իմ շուրջ՝ Ձե՛ն լսում մարդիկ կամ բոյսերն հլու, ձենջին տերեր — ծառերը խժող, Թիթե՛ն-թոթուն, մողէս պահ մնող եւ անդորութեամբ գլորող շաւրան,

Ծաղկունքն հոսաւէս — քոչո՛ւն փայտաձայն... Թոչո՛ւմ էր սիրսս իմ կրծքիս միջից Դէպի շաւ հեռուն — յոյգեռու աշխարհ, եւ միտքս փնտում... եւ խորին քախիծ խլում էր ինձանից հանգիստ ու դադար...

Ո՛, մնաս բարեա՛ւ, հայրենի ձորակ, էլ մի՛ սպասիր կէսօրայ ժամին, երբ արեւուն էր փամին դաշտն արձակ, Իսկ քո գրկիդ մէջ հանգիստ անմեկին. — Ձայն ու հիշ չկար — ես էի միայն, Որ լսում էի շաւրանի ձայն. Հոգեկան հանգիստ որոնում էի, Ուրախ դու էիր, ձորա՛կ հայրենի... Բայց, մի չարասանջ յուզմունք կար իմ մէջ եւ հոգուս ի որում — շաւապանք ու հեծ...

Եւ երեկոյեան աստղոս գիշերին Գո խորհրդաւոր սւերների սակ՝ Ուր զար հանգչելու իմ ընկերունին — Անուրջ-յոյսերով — սիրք վառ կրակ, Իր արտաքայի աչքերն ուղղած՝ Նա սպասում էր՝ րոպէն ցանկացած — Գաղելու ծաղկունքից — բուրմունք հրաշալի եւ աստղիկներից կրակ ըղձալի, Երջանի՛կ ժամեր, բունալի՛ բերկրանք... Մի՛, մի սպասիր, հայրենի ձորակ. — Մնաս բարեա՛ւ — աշուն է հասել. Թափւեց իմ տերեւ. հողմը ցրաւունջ Տիրեց իմ հոգուն. — չէ՛, ես չեմ սիրել, Ապրել չեմ կեանքում անցաւ, անհոգունջ, — Տանջւե՛լ եմ, վառւե՛լ — գերել մտքերում, Աշխարհն ինձ համար վիշտ դարձաւ ու քոյն... Մնաս բարեա՛ւ, մնաս բարեա՛ւ, հողմով շենջա՛,

Չարժի՛ր սաղաթներ... շաւրան գլորի՛ր, Թիթեռնի՛կ, քոյր... մողէս, մտք պահ, Բուրեցէ՛ք, ծաղկունք... շաւ, տերեւիկ... Դողանջէ՛ք ձայներ... եւ խորհրդաբեր Դիւերայ ժամին՝ յիշեցէ՛ք իմ սէր... Նսի՛ր սւերում — ընկերունիս իմ, Այդպէս յալիստեան... ես յիշեմ, ճանջիմ, եւ երգեմ, տկամ... անուրջ-երազներ, Ձորակ սիրելի, մնա՛ք բարեա՛ւ, մնա՛ք բարեա՛ւ,

Ինձ մի՛ սպասիր — աշուն է՛ հասել...

ՅՈՒՂ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆՅ

Պ Ա Ռ Ա Ւ Կ ՈՐ Ս Ի Կ ՈՒ Հ ՈՒ Վ Ր Է Ժ Ը

(Պատմաժողովրդական Մոսկովյան)

Այսի Պատմական Մոսկովյան Մարզում էր մեն մենակ իր որդու հետ մի աղքատիկ խրճիթում Բոնեֆագիո ամրոցի մէջ: Քաղաքը, որ վերջանում է լեռան զառիվայրում և տեղ տեղ կարծես ծովի վրայ է կախւած, նայում է դէպի ծովափայտերով ծածկւած նեղուցը, Սարգիսիայի զառիվայր ամբար: Միւս կողմից՝ քաղաքի հէնց փեշերի մօտ՝ ինչպէս օղակ, գրեթէ գրկում է նրան ժայռերի մէջ խորը մտած խորշը, որ նման է մի ահագին միջանցքի. սա քաղաքի նաւահանգիստն է, որի մէջ, երկար ջրջան անելով, երկու ժայռոտ պատերի մէջ մինչև քաղաքի առաջին տները անդադար գնում գալիս են փոքրիկ իտալական և սարգիսական ձկնորսական նաւակները. իսկ իւրաքանչիւր երկու շաբաթը մի անգամ Այազգիօյից գալով այստեղ կանգ է առնում հին շոգենաւը, սաստիկ փչելով և կրակ ու բոց արձակելով:

Սպիտակ լեռան վրայ, սպիտակութեամբ աւելի աչքի է ընկնում տների մի ահագին կոյտ. նրանք վաղից թռչունների բնի նման թափթփւած են այդ ժայռի վրայ, զարհուրելի անցքի բարձրութեան վրայ, որին չեն համարձակում մօտենալ նաւերը: Քամին անդադար ալեկոծում է ծովը, մոնչում է բաց ափի երկարութեամբ, որը ծածկւած է աղքատից բուսականութեամբ, ներս է մտնում նեղուցը և քարուքանդ է անում նրա ափերը: Ալիքներից ծակծկւած անհամար ժայռերի սև ծայրերից կախւած են փրփուրի դժգոյն շերտերը, ջրի մակերևութի վրայ դողդողալով լողացող առագաստի կտորների նման:

Ժայռերի հէնց ծայրին կանգնած էր Սաւերինա այրու տունը. նրա երեք լուսամուտից երևում էր այդ վայրենի և տխուր հորիզոնը:

Պառաւր շայտեղ միայնակ ապրում էր իր որդի Անտոնի և «Բէզվուշկա» շան հետ. դա մի մեծ լլար կենդանի էր երկար դեղին մազով, հօտապահ շների ցեղից, Երիտասարդը այդ շանը իր հետ որսի էր տանում:

Ինչպէս պատահեց՝ մի գիշեր, վիճաբանութիւնից յետոյ Նիկողոս Բալօլատին դանակի մի հարւածով դաւաճանութեամբ սպանեց Անտոն Սաւերինուն և հէնց նոյն գիշերը մարդասպանը փախաւ Սարգիսիա:

Երբոր պառաւ մայրը տեսաւ իր որդու մարմինը, որ բերել էին անցորդները, նա չարտասւեց, այլ երկար ժամանակ, անմոռն է և անշարժ նայում էր նրա վրայ: Յետոյ, դնելով իր կնճռոտ ձեռքը դիակի վրայ, երգւեց վրէժխնդիր լինել. նա չուզեց, որ մարդիկ մնային իր մօտ և դիակի ու օւնացող շան հետ փակեց տան մէջ: Զուներ, պարկած մահճակալի ոտների մօտ, անվերջ օւնում էր, երկարացնելով գլուխը դէպի իր տիրոջ մարմինը, պոչը քաշած թափերի մէջ: Նա չէր շարժւում, ինչպէս մայրը, որը այժմ խոնարհւած դիակի վրայ, անշարժ աչքերը յառած դէպի նա՝ անխօս թափում էր խոշոր արցունքներ:

Հաստ մահուղէ շոր հագին, որի կուրծքը ծակծկւած ու պատառուտւած էր, բերնգսիվայր ընկած, երիտասարդը կարծես քնած էր, բայց նա ամբողջովին ծածկւած էր ա-

րիւնով. արիւնոտ էին շապիկը, որ պատուտել էին վիրակապի համար, բաճկոնը, անդրափարտիկը, երեսը, ձեռները: Լերդացած արեան կտորները խառնւած էին նրա մօրուքի և մազերի մէջ:

Պառաւ մայրը խօսում էր նրա հետ. նրա ձայնի հնչիւնները լսելիս շունը լռում էր:

— Այդպէս, այդպէս, ես վրէժդ կըլուծեմ, իմ դառնուկ, իմ երեխայ, իմ խեղճ որդեակ, քնիր, քնիր, ես վրէժխնդիր կըլինեմ, լսում ես արդեօք: Մայրդ քեզ խօսք է տալիս. և նա միշտ հաստատ է մնում իր խօսքին. այդ քեզ լաւ յայտնի է,

Այդ միջոցին Բէզվուշկան նորից սկսեց օռնալ. նա զոռում էր երկար, միակերպ, չուզւած և ահռելի մոնչիւնով:

Մայրն ու շունը, երկուսով այնտեղ մնացին անշարժ մինչև առաւօտ:

Միւս օրը Անտոն Սաւերինուն թաղեցին և շուտով Բոնեֆագիօյում նրան մոռացան:

Անտոնը ոչ եղբայր ունէր և ոչ մօտիկ ազգականներ: Ոչ ոք չըկար, որ աւանդական տոհմային վրէժը լուծէր թշնամուց: Այդ մասին միայն պառաւ մայրն էր մտածում:

Առաւօտուանից մինչև երեկոյ նա աչքը չէր հեռացնում նեղուցի դիմացի ափի սպիտակ կէտից:

Դա սարգիսական Լօնգօսարդօ գիւղն է, որտեղ հետախուզութիւնից թաղւում են կորսիկացի աւազակները:

Բացառապէս դրանք են այդ գիւղի բնակիչները. դիւղը ուղիղ իրանց հայրենիքի դիմացի ափի մօտ է և այնտեղ յարմար առթի են սպասում, որպէս զի նորից վերադառնան, նորից որսան: Հէնց այդ գիւղում, նա լաւ գիտէր, թաղւած էր Նիկողոս Բալօլատին:

Ամբողջ օրերով, մեն մենակ նստած լուսամուտի առաջ, նա նայում էր դէպի այդ գիւղը և մտածում էր վրէժխնդրութեան մասին: Ի՞նչ կարող է անել նա. մենակ, տկար, որի մի ոտը գերեզմանումն է: Բայց նա խօսք էր տւել, նա երգւել էր դիակի վրայ. նա մոռանալ չի կարող, նա սպասել չի կարող:

Բայց ի՞նչ էր անում նա: Գիշերներն այլ ևս չէր քնում, նա այլ ևս չուներ ոչ հանգստութիւն, ոչ դադար. նա յամառութեամբ մտածում էր իր մտադրութեան մասին: Նրա ոտերի տակ նիրհում էր շունը և երբեմն երբեմն դուրսը բարձրացնելով՝ օւնում էր: Տիրոջ մահւան օրից սկսած նա յաճախ այդ տեսակ օւնում էր, կարծես կանչում էր նրան, կարծես նրա անմխիթար գազանային հոգում նոյնպէս պահպանւած էր մի անջինջ չիշողութիւն:

Եւ ահա՝ մի գիշեր, հէնց այն րոպէին երբ Բէզվուշկան նորից սկսեց աղէկտոր օռնալ, մօր գլխում յանկարծ մի միտք ծագեց, մի վայրենի, անդուլթ-զազանային վրէժխնդրութեան միտք. նա մտածեց մինչև առաւօտեան՝ լուսանալը. յետոյ վեր կացաւ կանուխ արշալուսին, գնաց եկեղեցի. նա ջերմ աղօթեց, երեսի վրայ ընկած սալաշատակին: Աստուծոյ առաջ դէմքը հող ու մոխրին քսելով, հայցելով նրանից՝ օգնել իրան, զօրացնել նրան, տալ նրա թշուառ պառաւ մարմնին ուժ, որդու վրէժը լուծելու:

Յետոյ նա տուն վերադարձաւ. Բակում ընկած էր մի հին տակառիկ, որի յատակը հանած էր. դա ծառայում էր անձրևի ջուրը դուրս թափելու համար. նա շուռ տւեց տակառիկը, դատարկեց, ամրացրեց դետնին ցցերով քառ-

ի ս ւ ր ւ ա լ ի զ ի ի.

րերով. իսկ յետոյ այդ բնի մէջ շղթայով կապեց Բէզվուշ-կին և մտաւ տուն:

Նա ման էր գալիս սենեակում, առանց հանգստանալու, առանց աչքը Սարգիսիայի ափից հեռացնելու: Նա այնտեղ է, իր որդու սպանիչն այնտեղ է:

Ամբողջ օր ու գիշեր շունը օռնում էր: Առաւօտեան պառաւը նրան ամանով ջուր տւեց, բայց ուտելու ոչինչ չըտւեց, ոչ սուպ, ոչ հաց:

Մի օր էլ անցաւ Քաղցածութիւնից նեղած Բէզվուշկան քնում էր: Միւս առաւօտ նրա աչքերը պայծառ փայլում էին, մազերը բիզ բիզ տնկւել էին. նա կատաղած պոկում էր շղթան:

Պառաւը դարձեալ ոչինչ չըտւեց նրան ուտելու: Կատաղած կենդանին հաչում էր խապոտ ձայնով. Անցաւ էլի մի գիշեր:

Այնուհետեւ, միւս օրը լուսաբացին պառաւ Սաւերինին գնաց դրացուց երկու խուրձ չարդ խնդրեց: Նա վեր առաւ իր մարդու հին շորերը, որ նա մի ժամանակ հագնում էր, լցրեց չարդով և այդպիսով նմանեցրեց մարդկային մարմնի:

Բէզվուշկի բնի առաջ նա մի ձող ցցեց և այդ ձողին ամրացրեց մարդկային պաճուճապատանը, որ այդ դիրքով կարծես ոտերի վրայ կանգնած էր: Վերջը հին ցնցոտիների կտորներով սարքեց նրա գլուխը:

Չունը ապշած նայում էր այդ շինծու մարդուն և դադարեց մոնչալուց, չընայելով տանջող քաղցածութեանը:

Յետոյ պառաւը գնաց ապուխտափաճառից գնեց մի երկար սև արիւնոտ թուփի կտոր: Տուն դառնալով՝ նա բակում կրակ արեց և շամփուրով սկսեց խորովել թուփի կտորը:

Բէզվուշկան, խելքը բոլորովին կորցրած, վեր թռաւ, բերնից փոփուր արձակելով. նա աչքերը սևեռած՝ նայում էր համեղ կերակրին, որի հոտը թափանցեց նրա ներքին մասերը:

Այդ հոտաւէտ զանգաճը մայրը փողպատի նման կապեց սուտ-մարդու բլին, աշխատելով, որքան կարելի է պինդ և կոկ կապել—սեղմել թուփի կտորը բլին շուրջը: Նրբ որ ամեն բան պատրաստ էր՝ նա շանը արձակեց շրջ-թալից:

Ահռելի ուտիւն անելով կենդանին, բռնեց պաճուճապատանքի բլից և թաթերով գրկելով նրա ուտերը, սկսեց նրան պատառոտել: Կենդանին վայր ընկաւ գետին, բերանում բռնած աւարի կտորը վայր գցելով, յետոյ նորից յարձակեց, իր սուր ատամները խրեց կապերի մէջ, պոկեց մի քանի կտոր թուփից, նորից վայր ընկաւ և էլի կատաղած յարձակեց: Նա ատամներով պատառոտեց պաճուճապատանքի գէմքը և բզիկ բզիկ արեց նրա պարանոցը:

Պառաւը լուռ և անշարժ նայում էր այս տեսարանին, բորբոքած աչքերով: Յետոյ նա էլի շղթայեց շանը, և ստիպելով նրան երկու օր ծոմ պահել, նորից կրկնեց այդ տարօրինակ վարժութիւնը:

Ամբողջ երեք ամիս նա շանը սովորեցնում էր այդ տեսակ կուլի, այդ տեսակ ճաշի, որը ձեռք էր բերում ճանկերով և ատամներով: Վերջերը նա արդէն չէր շղթայում Բէզվուշկին, այլ արձակում էր նրան պաճուճապատանքի վրայ ձեռքի նշանով:

Նա սովորեցրեց շանը խաճոտել և պատառոտել մինչև անգամ և այն ժամանակ, երբ բլին վրայ ուտելու ոչինչ չըկար: Իբրեւ վարձ՝ պառաւը ամեն անգամ տալիս էր նրան մի կտոր խորոված թուփ:

Տեսնելով պաճուճապատանքը, Բէզվուշկան ուստոստում էր, դարձնում էր աչքերը իր տիրուհուն և սա բղաւում էր խռպոտ ձայնով, մատը պինդ վեր բարձրացնելով—«Հասիր»:

Երբոր Սաւերինին զգաց, որ վրէժխնդրութեան ժամը հասել է, նա մի կիւրակէ առաւօտ դնաց եկեղեցի, խոստովանեց և հաղորդւեց, ջերմեռանդ հոգւով: Յետոյ հագաւ տղամարդու շորեր, ճիշտ ցնցոտիներով պատած ձերուկ աղքատի նման: Նա վարձեց մի ձկնորսական նաւակ. ձկնորսը պէտք է նրան շան հետ տանէր դիմացի ափը:

Քաթանի պարկի մէջ նա պահել էր մի մեծ արիւնոտ կտոր թուփ: Արդէն երկու օր էր, որ Բէզվուշկան ոչինչ չէր կերել: Պառաւը ըստէ առ ըստէ գրգռում էր նրան ուտելիքի գրգռիչ հոտով:

Նրանք հասան Լօնգօսարդօ: Պառաւը ման էր գալիս կաղալով: Նա ներս մտաւ հէնց առաջին հացափաճառի խանութը և հարցրեց՝ հրտեղ է ապրում Նիկողոս Բափօտին: Նա այստեղ էլի սկսել էր իր հին արհեստը և պարապում էր ատաղձագործութեամբ: Նա աշխատում էր իր խանութում:

Պառաւը դուռը բաց արեց և կանչեց նրան.

—Է՛յ, Նիկողոս:

Նա չետ նայեց. պառաւը բաց թողնելով շունը՝ նրա վրայ գոռաց.

—Հասիր, հասիր, կծիր, կծիր:

Կատաղած կենդանին վրայ հասաւ և Նիկողոսի կոկորդից բռնեց: Նա ձեռները տարածեց սեղմեց. շանը և փուլեց գետնի վրայ: Մի քանի վարկեանների ընթացքում նա ջղաչին ցնցումներ արեց՝ ոտներով ձեծելով գետինը. յետոյ նա փէտացաւ, իսկ Բէզվուշկան պատառոտում և խաճխոնում էր ատամներով նրա կոկորդը:

Երկու հարեաններ, որոնք նստած էին իրանց խըրճիթի շէմքին, մտաբերում էին, թէ ինչպէս Նիկողոսի խանութից դուրս եկաւ մի ձեր աղքատ սև լղար շան հետ, որը գնալու ժամանակ ուտում էր մի ինչ որ մոյգ բան, որը նրան տալիս էր իր տէրը:

Երեկոյեան պառաւը վերադարձաւ տուն: Նա այդ գիշերը շատ հանգիստ քնեց:

Ե. ՆԱԼԲԱՆԻՅԱՆ

Վ Ե Ր Ջ Ա Պ Է Ս

Վերջապէս գտնւեց մի հիմնարկութիւն, որ հասկացաւ գրականութեան բարձր և անփոխարինելի նշանակութիւնը և զգաց, որ ժամանակ է նրան նիւթական օգնութեան ձեռք կարկառել: Դարերի ընթացքում հաշի բարեգործութիւնը ուղղւած էր միմիայն դէպի եկեղեցիներ և վանքերը: Վերջին դարու կիսից հաջո հասկացաւ, որ կայ և ուրիշ հիմնարկութիւն—գլխով, որ այնքան նշանաւոր է ազգի համար, որքան եկեղեցին: Այսօր, վերջապէս, հաջո հասկանում է, որ կայ և՛ մի ուրիշ աւելի նշանաւոր բան, որ նոյնքան եթէ ոչ աւելի, իրաւունք ունէ օգնութիւն ստանալու հասարակութիւնից: Դա գրականութիւնն է, որ բոլոր քաղաքակրթւած ազգերի մէջ դպրոցների դպրոց է համարուում ներկայումս: Բայց հասկանում է այս պարզ ճշմարտութիւնը այսօր միայն մի քաղաքի հասարակութիւն, այն էլ մի որոշ շրջան—Բագլի ինտելիգէնցիան:

Բագլի Մարդասիրական Ընկերութեան անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովում, մի քանի ինտելիգենտ երիտասարդների և նախագահ պ. Կաճկանեանի առաջարկութեամբ որոշւել է. «Պարտաւորացնել ապագայ խորհրդին իր բարեգործական ղեկների համար 2800 բուրի գումարը մեծ մասամբ գործադրել օգնելու մեր յայտին՝ և կարիք ունեցող գրականագէտներին, որպէս զի նրանք միջոց ունենան ապրելու և գործելու»:

Եւ որոշումը տեղի է ունեցել միաձայն: Պարզ է, որ յարգելի ժողովի անդամները բոլորը տողորւած են եղել միևնույն զգացումով, թէ պէտք է վերջապէս օգնութեան հասնել մեր հասարակական քաղաքակրթութեան այն զօրաւոր տարրին, որ իսկապէս ամենից աւելի է արժանի օգնութեան և որ մինչև այսօր գրեթէ արհամարուած է մնացել: Ահա մի քաջ Մարդասիրական Ընկերութեան կողմից, որ անշուշտ ամօթ պիտի պատճառի «մտաւոր կենդանի» կոչւած Թիֆլիսին, նրա «լուսաւոր» դասին, նրա հասարակական հիմնարկութիւններին: Բագլու գաւառ է համարուում, և այդ գաւառը հասարակական իսկական ինքնաճանաչութեան առաջին օրինակն է տալիս: Նա է առաջինը հաս-

կանում գրականութեան բարձր նշանակութիւնը: Որքան ամօթալի պիտի լինի այս երևոյթը բարոյապէս նեխւած Թիֆլիսի հայ հասարակութեան և նրա զանազան «Ընկերութիւնների» համար, նոյնքան ուրախալի է գրականութեան զարգացման նախանձախնդիրների համար:

Ո՛վ գիտէ ինչ ստել է ժամանակակից քաղաքակրթութիւն, ում հոգին ազատ է նախապաշարմունքներից, նա անշուշտ պիտի ծափահարէ Բագլի Մարդասիրական Ընկերութեան այս գովելի քայլը: Ուրախալի է նա՞մա՝ նախագ, որ այդ քայլն անում է մի հիմնարկութիւն, որ իր երկարամեայ գործունէութեամբ միշտ իրան հեռու է սլահել կուսակցական մանր-մունր ինտրիգներից, եղել է միշտ հաւատարիմ իր նշանաբանին: Մի այսպիսի Ընկերութեան վճիռը, մենք համոզւած ենք, կը կատարէ նորընտիր խորհրդի կողմից ամենայն անաչառութեամբ, առանց կուսակցական միտումների և նեղ շահերի: Համոզւած ենք, որ այդ քաղաքի կ'առնւին միմիայն զուտ գրականութեան շահերը, այն գրականութեան, որ բարձր է բոլոր կուսակցութիւններից և ծառայում է հասարակական մտաւոր և բարոյական կրթութեանը:

Կ ա լ է յ դ օ ս կ օ պ

Ասում են դիպլոմատներին տրւած են լեզու, որպէս զի իրանց մտքերը ծածկեն: Միաձայն, միաբան պետութիւնների ներկայացուցիչները երկար ամիսներ խորհրդակցում էին, իսկ վերջին օրերս այնքան զաղտնի էր նրանց ժողովները, որոշումները, որ սուլթանը սարսափի մէջ էր ընկել և սրտատրոփ նախ Գերմանիային, ապա Ֆրանսիային, վերջը Բելգիային աղերսեց, որ փորձւած աղմուկիստրատորներ, Ֆինանսիստներ ուղարկեն քաջքալւած Օտոմանեան Կայսրութեան վիճակը և դրութիւնը բարւօքելու: Բայց այդ պետութիւններից և ոչ մէկն էլ չը համաձայնեց իր հպատակ պաշտօնեաներից ուղարկել սուլթանին ծառայելու: Նեղն ընկած սուլթանը ազգաբարեց, թէ Ֆրանսիայի առաջարկւած ընթերցների ծրագիրը անփոփոխ կ'ընդունի, բայց գերմանական դեսպանը Կ. Պոլսում յանկարծ խոցս տուաւ միաձայն

գործելուց և նոյն իսկ տրամադրեց սուլթանին բացարձակ չափաքանով, որ նա չէ ընդունում պետութիւնների մշակած ծրագիրը, որովհետեւ Բերլինի դաշնագիրը ստորագրող բոլոր պետութիւնների համաձայնութեամբ չէ նա կազմւած:

Ռամազանի տօնի համար անհրաժեշտ ճախսերի կէսն է միայն արւած, մնացեալ գումարը չի ճառուում և երկիւղ են կրում, որ նոր անկարգութիւնների առիթ պիտի լինի այդ: Պետութիւններից և ոչ մէկը դրամական օժանդակութիւն չէ կամենում անել սուլթանի այժմեան կառավարութեան:

Անգլիան շատ յամառ կերպով պահանջում է, որ Տաճկաստանը պատառ պատառ անեն: Նոյնն է կամենում և Աւստրիան: Իսկ Ռուսիան ու Ֆրանսիան ամեն ջանք գործ են դրնում պահպանել Տաճկաստանի ամբողջութիւնը: Իտալիան ու Գերմանիան առանձնական դիրք են բռնել:

Ամենքը բացէ բաց ժխտում են, որ պատերազմելու չեն և երբեք սրա ազագոյց, Եւրոպան այնպէս մի վիթխարի ոչո՞տով է զինուում, որի նմանը երբեք ոչ ոք չի լսել ու տեսել:

Խաղաղութիւնը սակայն վրդովեց Յունաստանը և նա այժմ պատերազմում է տաճկի դէմ: Կրէտէ կղզին, Մակեդոնիան Յունաստանի հետ միացնել են կամենում:

Լոնդոնում սլարյամենտի անդամներ Ուլիամ և Ստեֆէնսըն յանձն են առել Կրէտացիների ժամանակաւոր կառավարութեան վանձապահների կամաւոր պաշտօնը: Cr dit Lyonnais-ի Լոնդոնի ճիւղումն է ամբարեւում յոյների չորդատառ նւիրաբերութիւնները հալընիքի ազատութեան համար:

Ժանտախտի սարժափը այլ ևս մեծ չէ, ի գուր են լրագիրները շնտել ուղցնում այս անխտի տարածման լուրը: Յամենայն դէպս ժանտախտը Ռուսիայի Կայսրութեան համար անհամեմատ պակաս է վտանգաւոր, քան այն վատթար անկոչ հրապարակախօսների զեղազէտների խորհրդածութիւնները: Իր շարունակ կարգում ենք մայրաքաղաքների մի շարք, բացառական ուղղութիւն ունեցող թերթերում:

Այդ վատթար հրապարակախոսների շարքն է մտել և Թիֆլիսում շատերին չափերի վ. Ղորղանովը (ազգով հայ քրիստոնեաց, լաւ ծնողների գաւալի, չափերի ընտանիքի փեսայ), որ «**КАВКАЗЪ**» լրագրում թատրոնական քննադատութիւններ էր գրում: Այդ րեցէնգէնտը, անշուշտ **НОВ. ВР.** մէջ իր անունը տպագրած տեսնելու համար, չամենայն դէպս գեղարուեստով հրապուրողի և պարապողի համար բոլորովին անվայել, տպագրել է մեր Թիֆլիսի օպերայի մպսին մի յօդած:

Այժմ էլ վ. Ղորղանեանն է մեղադրում մեր պետական թատրոնի գերեկցեալին, որ նա օպերայի ոյժերը ժողովել է Իտալիայից և ոչ Պետերբուրգից, Մոսկուայից:

Անարդար րեցէնգէնտին մենք մեղադրում ենք ուղղակի վաչրահալութեան մէջ: Ամօթ, շատ ամօթ է մի երիտասարդի համար գեղարուեստը խառնել քաղաքականութեան հետ և անձնական քէն ու սխի համար ամբաստանութիւններ անել:

Հէնց այս րուպէին Պետերբուրգը իր կաճալների դռները բացել է օտար արտիստների համար և նրանց ներկայացումներին, չընայելով տեղերի շատ բարձր, համարեա անմատչելի գներին, զօռով է տոմսակ գտնում, և անշուշտ ինքը այդ վ. Ղորղանեանն էլ մեծ հաճուքով գտնում է լսելու և իր զգացումները կրթելու այն թատրոններում, ուր երգում են Զեմբրիկս, Մակինտէյր, Պիլկալ, Տամանիօ, Բատիստինի, Մագինի, ևն. ևն:

Եթէ մեր ընդարձակ մեծ կայսրութեան Պետերբուրգ մայրաքաղաքը չի կարողանում բուն ռուսերից մի օպերային լաւ խումբ պահել, ուր մնաց, որ Թիֆլիսը չի կարող Վերջապէս միթէ այդ վ. Ղորղանեանը չէ ճանաչում Թիֆլիսի երաժշտասէր հասարակութեանը: Այդ որ Թիֆլիսեցին է, որ փող կըտայ և կըղնայ լսելու ու տեսնելու Կալուժսկի, Վորոնեժսկի, Նիժնի-Նովորոսկի նահանգներից ժողոված արտիստներին:

Ինչու Պետերբուրգում Կայսերական Ռուս. Երաժշ. Ընկերութիւնը չի կարողանում գէթ կէսը ռուս արտիստներից բաղկացած մի օպերային խումբ պահել և Կոնսերատորիայի ընդարձակ դասիճն ու բեմը խաղացի ար-

տիստների տրամադրութեան ներքոյ է դրել:

Հաւատարիմ հպատակ լինելու համար չըսէտք է լինել ամբաստանող և թիւր, անիրագործելի ծրագիրներ առաջարկող:

Մինչդեռ Յոյները հարկւր հազարներով նւիրաբերութիւններ են անում իրանց արիւնակից եղբայրների ազատութեան համար, մենք շատանում ենք մի քանի կատակներով:

Օրերս մեր չափերի կապիտալիստ պ. Ադ. Մանթաշեանը 10,000 ր. է նւիրել նախկին Սերայիսիի ուսումնարանին և 200 ր. Կովկ. հայոց Բարեգործ. Ընկերութեան: Անպարում ենք պարզել այդ թիւրիմացութիւնը. ինչպէս տեղեկացանք, պ. Ադ. Մանթաշեանը այդ 200 ր. իր կողմից չէ տւել հ. Բ. Ընկերութեան, այլ իր ծառաներից մէկն է նրան յանձնել այդ. դոմարը հասցնել պատկառելի ընկերութեանը, իր անունը անչափ պահելով: Իսկ պ. Մանթաշեանը անցեալ դեկտեմբերի 31-ին, ինչպէս լսել ենք, որոշել է այս 97 թ. իր բոլոր եկամուտից $2\frac{7}{1000}\%$ -ը յատկացնել հ. Բ. Ընկերութեան և իւրաքանչիւր չորս ամիսը մէկ, այն է՝ ապրիլին, օգոստոսին, դեկտեմբերին պիտի ի հաշիւ իր այդ որոշած եկամուտի ընկերութեան գանձարանին յանձնէ 61,346 ր., իսկ 98 թ. փետրւարի 13-ին, երբ փակէ 97 թ. հաշիւները, մնացորդ գումարը:

Բացի այդ, դարձեալ լսեցինք, որ պ. Ադ. Մանթաշեանը հեռագրել է իշխան Կոստանդին Բէհլութեանին, որ իր փեսայ վ. Ղորղանեանին խրատէ, մի օր անձաշ պահէ նրան և ամսական թոշակից զրկի չօգուտ արտիստների նորակազմ ընկերութեան:

Երկու շաբաթ չըկա, որ Մշակը հարցրել էր, թէ ո՞վ է այն բժիշկը, որ կը հրաժարւի զաղթականներին ձրի բժշկելու և այսօր ինքը իր պատասխանը տալիս է առանց կարմրելու:

Սակայն նա չի խղճահարում գէթ այսօր խոստովանելու իր անվայել վարմունքը և ասել, որ բժշկապետ պ. Բ. Նաւասարդեանը ձրի ոչ թէ 24 ժամ պատրաստ է բժշկել և բժշկում է գաղթականներին, այլ և այցելում է նրանց ու իր գրպանից նրանց դեղ

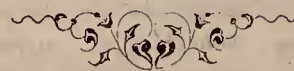
ու դարմանի փող տալիս: Մենք մընացել ենք զարմացած, թէ ինչու հ. Բ. Ը. սլատկառելի խորհուրդը հրապարակաւ չըմեղադրեց Մշակին, որ նա զրպարտեց խորհուրդին, տպագրելով նրա արձանագրութիւնը աղաւաղած:

Ի միջի ալոց, հաստատ աղբիւրից հաղորդում ենք, որ Մշակի բաժանորդները այս տարի շատ զգալի պակասել են: Յոյս ունենք Մշակի այժմեան հրատարակչները այնքան րաջութիւն կունենան, որ կըհերքեն մեր այս լուրը:

Կամարովը իր «**СВѢТЪ**»-ի մէջ առանց կոմենտարիաների տպագրել է Վեհափառ Կաթողիկոսի իր անաւակոչութեան խօսածից հետեւեալը.

«Սուբիաս սրբազանն այնպէս ներկայացուց, որ ես իմ պարտքը կատարել եմ և կըմնայ այժմ ինձ մեռնել, սակայն այնպէս չէ: Ծճարիտ է ինձ շատ անգամ Վան գլորեցին, Վանէն Մուշ, Պոլիս, Սիւրիկա, անգամ մ'ալ Եւրոպա, բայց օգուտն ինչ, շատ քիչ: Իրաւ, ես աշխատած եմ բայց կեանքիս մեծ մասն ունայն անցած է: Թէ ինչու այդքան քիչ արդիւնք կա, բացատրութեան կարօտ է:

Այժմ ալ զիս գլորեցին Էջմիածնայ փոս: Վանայ տղաները գնդակի խաղ մ'ունին, մինչդեռ մէկը կ'աշխատի գնդակը իւր փոսը ձգել, մի քանիսը կ'աշխատեն արգիլել: Սակայն ես այստեղէն ալ կ'եկնմ: Ես տակաւին շատ պարտք ունիմ կատարելու, չյուսահատուինք, պէտք է հաւատանք որ Աստուծ մեզ մի օր կ'ըմբիթաւ: Ես ոչ ոքի աշխարհիս վրայ չեմ մեղադրեր՝ թէ տաճիկ, թէ եւրոպացիք իմ որդւոց կոտորեցին: Աւետարանն սլապիս չընդունէ. բոլորն ալ կըհերքէ. ես ալ Աւետարանի աշակերտ եմ. Երեմիա մարգարէն սոսկ կ'ողբայ իր ազգի թշուառութիւն, Երուսաղէմի աւերումն և այլն, ալ կըսէ Դու Տէր, ինչպէս կ'ամենաս, այնպէս արն: Ես ալ Աւետարանի աշակերտ եմ և կ'ասեմ, Աստուծ ալ աչքպէս դատաստան արաւ: Սակայն Աստուծոյ վթուրթիւնըն ալ կայ: Կոտորուեցան ազգեր, բայց Աստուծ կըստեղծէ: Քանի քանի անգամ ջախջախեցան հայեր, բայց Աստուծ աճեցուց, դարձեալ հաւատանք և աղօթենք»:

գեղարիւս

բասրոն, երաժշտութիւն,

Իշխանուհի Մարիամ Թումանեանի նախաձեռնութեամբ Հ. Բարեգործական Ընկերութեան օգտին թատերասէրների ներկայացման, անցեալ երեքշաբթի օրը ազնականների թատրոնը եկել էր քաղաքիս ընտիր հայ հասարակութիւնը: Չընայած, որ ոչ ոքի տոմսակ չէր ուզարկւել, այնու ամենայնիւ ներկայացումից երեք օր առաջ էին բոլոր տոմսակները սպառւած:

Ուշադրութեան արժանի է և այն հանգամանքը, որ այդ օրը պ. Տրուֆֆիի բենեֆիսը յետաձգւեց միւս օրւան և երկու ներկայացումներին էլ կարող եղաւ հայ հասարակութիւնը ներկայ լինել:

Իշխանուհի Ս. Արդու թեան լաւ մոցիքու էր Խաւերմ կոնէրիայի մէջ. անշուշտ ազնիւ իշխանազնուհին կեանքի մէջ էլ վարժ միջնորդ է բարին օգտակարի հետ շաղկապելու համար: Իշխանազնուհի Սեմիրամիդ Ամիլախարին իր հայերէն գեղեցիկ արտասանութեամբ հզօր նախատինք էր մեր շատ փափկասուն հայուհիների համար, որոնք իրանց մայրենի լեզուով երկու խօսք ասել չըզիտեն: Չքնաղ իշխանազնուհին լաւ հարսնացու էր: Պ. պ. Ամիրան Մանգինեան, Տէր-Ռաւթեան բեմը յորդառատ աշխուժով հեղեղում էին և թատերասէրների ներկայացումն աւելի գրաւիչ դարձնում:

Փոէնում իշխանուհի Մ. Թումանեանը ծաղկունքների վաճառք էր բացել, որբացեալ մանուկների, աչրիացեալ հարսերի, սգաւոր կոյսերի քաղցն ու ծարաւը չաղեցնելու համար: Պրոգրամների վէստները նկարել էին ատլասի և այլ կտորների վրայ մեր օրիորդները:

Սքանչելի էր տեսարանը և սրտաշարժ, մանաւանդ վերջին արարածում, երբ հարսնեղբայր ու քույրեր պարում էին հայրենիքի թշառութեան և նրա զոհերին կսկիծն ու վիշտը մասամբ փարատելու:

Ընդհանուր եկամուտը 1198 ռ. է հասնում: Զուտ արդիւնք 869 ռ. 40 կ.

Հաստատ աղբիւրից յայտնում ենք, որ նոյն բասերաւերների խումբը *Իշխանուհի Մարիամ Թումանեանի* առաջնորդութեամբ բարեկեդանին գնում է Բագու եւ այնտեղ նոյնպէս ներկայացնելու է «*Դսանլի*» պիւսը նոյն նպատակի համար:

Ի՞նչ ասել կուզի, որ Բագուն արտաքին կրօնապաշտ ազնիւ հիւրերին եւ նրանց բարի նպատակը ի նկատի ունենալով առաս կը վարձատրէ յօգուտ հայ Բարեգործական պատկառելի Ընկերութեան:

— Առաջիկայ շաբաթ տ. Մ. Ծովիանեան Սոլովի մաշարանի օգտին մի դիմակահանդէս է տալու Թիֆ. Ժողովարանում:

Սոլովի մաշարանը քաղաքիս ամենահամակրելի հաստատութիւններից մէկն է: Պարտք կայ իւրաքանչիւր քաղաքացու վրայ պահել, խնամել այդ անհրաժեշտ և օգտակար հիմնարկութիւնը:

Քաղաքիս գաղթականներին էլ է այստեղ սննդարար ճաշ մատակարարում: Մենք չենք երկբայում, որ տ. Մ. Ծովիանեանի երեկոյցին էլ կանցնի շատ յաջող և լաւ նպատակաւ կը տաջ ճաշարանին:

— Այսօր, կիրակի, երեկոյեան Արտիստիկ ընկերութեան դահլիճում ուսուցչուհիների փոխադարձ օգնութեան ընկ. օգտին ներկայացնելու է Նեմի-րովիչ Դանչինկոյի «*Цѣна Жизни*» դրամը:

Պր. Տրուֆֆի իր բենեֆիսին ընտրել էր Պուչչինիի Մանոն Լեսկո օպերան, որի սիւժէտը Պրէտի «*Histoire de Manon Lescaut du chevalier des Crieux*» բովանդակ է առնւած:

Պուչչինի երիտասարդ կոմպոզիտոր է: Նա Մանանի ընկեր է և երևում է նրա ստեղծագործութեան մէջ փրան-

սիական, իտալական նորադոյն շկոյալ մեծ ազդեցութիւն:

Տեղ-տեղ շատ գեղեցիկ կտորներ կան, թէ և ընդհանուր առմամբ ձրգ-ձրգաճի տպաւորութիւն է անում այս օպերան: Սիրուն է և *intermezzo*-ն Դուէտներն ու համերգները նոյնպէս լաւ են: Տ. Խնկիստ-Մանոն Լէսկո թեթեւամիտ աղջկայ դերում, ինչպէս երևում էր, ամեն ջանք դործ էր դրել լաւ պատկերացնելու Պրիւս-դը-Պրիէ, այս երեկոյ հիւանդ էր:

Պ. Տրուֆֆին ստացաւ մի քանի պատկեր և թանկագին ընծաներ: Ներկայացման ընթացքում մի փոքր դէպք առիթ եղաւ մեծ իրարանցման: Բեմի վրայ վառ սպիրտի լամպին դեռասաններից մէկը անզգուշ շարժելով խաղի ժամանակ բրդէ գլխարկը, մի փոքր խանձւեց և հոտ բարձրացաւ: Այս բաւական էր, որ հանդիսատեսներին շփոթէր: Սակայն ամեն բան կարգից չըջեղւեց և ներկայացման ամբողջութեան ոչ մի վնաս չեղաւ:

Միթէ թատրոն չաճախողներն մինչև այժմ այդքանն էլ չըզիտեն, որ նոր թատրոնում երբէք անկարող է հրդեհ լինել, քանի որ լուսանորում է էլեքտրականութեամբ և տաքացնում շոգիով:

— Վաղը երկուշաբթի տ. Պիցիպաֆի բենեֆիսն է. երկրորդ անգամ երգելու են Մանոն-Լէսկո և այդ դերում այդ օրը տ. Պիցիպաֆին է լինելու:

— Երէկ կայացաւ պ. Քիօկոմէլի բենեֆիսը, երգեցին Փաուստ Բենեֆիցիանտին լաւ ցոյցեր արին և ընծաներ ստացաւ:

Հինգշաբթի, հայ դերասանական խումբը խաղաց պ. Սուրբուկեանցի Պէպօ կոմեդիան: Թատրոնում շատ քիչ հասարակութիւն կար:

ԺՈՐԺ ՕՆԷԻ «ԴԱՐՏԱՊԵՏ» ԴՐԱՄԸ ՀՈՒՋԻՆՅ ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ

Փետրւարի 1-ին Զուշում թատերասէրների խումբը, յօգուտ հայոց Բարեգործական ընկերութեան, պ. Խանդամիրեանի թատրոնում ներկայացրեց Ժորժ Օնէի «Դարձապետ» դրամը:

Ժորժ Օնէի այդ գրաւոր, թէ և փրանսիական մէլոդրամների նման աչք շլացնող, ջղեր գրգռող, հասարակական ճաշակ փչացնող, փրանսիական խոհանոցի էֆէկտներով հարուստ է, բայց նա գրաւում է հասարակու-

Թեան ուշադրութիւնը մի քանի տեսարաններով և որ գլխաւորն է, իր մէջ պարունակում է վարդապետական տարր: Այդ տեսակ պիտեաները բեմ հանելու նպատակն է ոչ թէ կեանքի այս և այն իրական պատկերը ցոյց տալու, այլ յատկապէս նրա համար, որ կեանքի երևոյթների վրայ մի որոշ բարոյախօսութիւն կարգան: Յիրաւի, եթէ ընդունենք, որ թատրոնի բեմը այն վայրն է, որտեղից խօսքի ոյժն ազդում է հասարակութեան վրայ, այդ տեսակ պիտեաները մեծ նշանակութիւն ունին և հասարակութիւնը սիրով լսում է, թէ ինչպէս ազնականութիւնը իր բարձրութիւնից ընկնում է և դեմոկրատիան շնորհիւ իր տաղանդին, եռանդին և առաքինութեան հետզհետէ բարձրանում է և ստեղծում է շողենաւեր, գագ, ելէքտրականութիւն և այլն: Ուրեմն ազնականութիւնն ոչ թէ արեան և տիտղոսների մէջ է կայանում, այլ սաղանդի, էնէրգիայի և բարութեան մէջ: Ահա այն կանաւն, որի վրայ հիւսւում է Ժօրժ Օնէն իր այս դրամը:

Դո՛ւքս Դը Ֆլիշին (պ. Զաքարիան) տարիների առաջ խօսք է տալիս արիստոկրատ ճնողների ազդիկ Ալարալին (Տ. Ն. Եարամիշեան): Հպարտ, ինքնահաւան, սալոնական շուքի մէջ մեծացած, բաց միևնույն ժամանակ վեհանձն, սիրող զոյգող դքսուհի Ալարա դը Ֆլիշին ժամ առ ժամ սպասում է իր փեսացւին, թէ արդեօք երբ նա կրկնադառնայ Պետրբուրգից: Բաց վատնող, խաղամոլ, քէֆ սիրող, կանանց վերաբերեալ կատարեալ Դոն-Փաւան, նա մոռանում է իր խոստումը և միայն այն ժամանակն է չիշում, երբ արդէն բոլոր կարողութիւնը ձեռից գնում է ու քայքայւած ուժերով վերադառնում է Փարիզ, որ հարուստ դքսուհի Ալարալին կին առնէ: Բաց չայտնում է, որ դր Բօլիօն ընտանիքը գրկել է իր ամբողջ հարստութիւնից: Փեսացու՝ դո՛ւքս դը Ֆլիշին հեռանում է և խօսք է տալիս օր. Ա. տեսնալիսին, հարուստ վաճառական Մալինէի աղջկան: Լսում է այդ օրիորդ Ալարան և լսում է Ատենալիսից, որ խլում է իր փեսացուն: Հարւածն սարսափելի է: Սակայն բախտի աչք ծանր հարւածը տանում է ոչ թէ Ալարալի վեհ, առաքինի հոգին, այլ նրա անչափ գոռոզութիւնը և հպարտութիւնը: Այն միտքը, թէ իր վիշտը կարող է տեսնել մի ծագումով հասարակ աղջիկ, կարող են իմանալ իր բարեկամներն ծանօթներն և իր պատուասիրութիւնը կրկնադառնել: Իր ազնական բարձրութիւնից կ'ընկնի, սարսափեցնում է նրան: Եւ առաջին անգամ այս միտքն է ծագում իր գլխում «Ո՛ր սրբան ղեռն քանիտ իմ... չըկայ մէկը որ ինձ սիրէ» բանից երևում է որ Ֆլիշիպ Ռեբելէզ դարբնոցապետը սիրում է Ալարալին,

բաց իր զգացմունքները չի արտայայտում, վախում է մի գուցէ մերժում ստանալ: Արջապէս Բաշլէնի միջոցով չայտնում է, թէ Ֆլիշիպը պաշտելու չափ սիրում է Ալարալին: Օրիորդ Ալարան առանց սրտին դիմելու գոռոզութիւնից ստիպւած ամուսնանում է չրսիրած մարդու հետ ի վրէժ սիրած մարդու դաւաճանութեան դէմ: Իր վիրաւորւած հպարտութիւնն աչքալէս է ծածկում Ալարան: Ոչինչ չըկալ, որ կապէ նրան Ռեբելէզի հետ, ոչ սէր և ոչ մի այլ զգացմունք: Ալարան ցանկանում է մենակ ապրել: Հասկանում է Ֆլիշիպը, որ ինքը խաբւած է, որ Ալարան իր մօտ ապաստանել է իր կարծած անպատուութիւնը միայն թագնելու համար: Բաց ինչ արած, Նոյնչափ գոռոզ և իքնահաւան Ֆլիշիպը չի ուզում, որ իրան անձնատուր լինի մի կին՝ առանց իրան սիրելու: Ֆլիշիպը քաջութեամբ դիմանում է և տանում է բախտի ծաղրը, այլ և պաշտպանելով ամեն դիւրութիւններ, տալիս է Ալարալին: Սա ևս՝ Ալարան մենակ է իր վշտերի հետ: Արջապէս նրա գոռոզութիւնը ընկնում է դարբնոցապետի առաքինութեան առաջ և սառը սիրտը կակղանում, մեղմանում է պաղարիւն, հաստատամիտ ամուսնու առաջ: Բաց հէնց այն ժամանակ երբ Ալարան այդ դիտակցութեան է գալիս, Ֆլիշիպը նրա պատիւը պաշտպանելու համար գնում է մենամարտելու դո՛ւքս դը Ֆլիշին հետ: Լայով գալիս է Ալարան, ներողութիւն է խնդրում իր պատճառած սխալմունքի համար, յայտնում է որ սիրում է, աղաչում է հրաժարել մենամարտութիւնից: Դարբնոցապետը չի ուզում հասարակական կարգերի առաջ մեղանչել և գնում է: Այդ ժամանակ Ալարան որոշում է գնալ մենամարտողների գնդակների առաջ նետել և աչքալէսով իր կեանքի գնով ազատել ամուսնուն: Ալարալի դերը չարոյ կատարեց տ. Նունէ Եարամիշեանը: Յարգելի տիկինը իր խելացի և գեղեցիկ խաղով ցոյց տաւ, որ ճիշտ ընթելել է Ալարալի հոգեկան դրութիւնը: Ո՛րքան զգացմունք կար նրա խաղի մէջ: Տ. Ն. Եարամիշեանի մասնակցութիւնը թատերասերների ներկայցման միշտ առանձին փառ է տալիս, մանաւանդ շնորհիւ իր ձայնի, հաչերէն գեղեցիկ արտասանութեան և համակրելի արտաքին տեսքին: Մրտաճւած և բնական էր Նոյնչափ օր. Վ. Զաքարեանի խաղը: Մնացեալ թատերասէրները չարողութեամբ պահպանեցին անսամբը: Բոլոր մասնակցողներն արժանի են գովասանքի, որոնք նպատակը չարգելով բեմ դո՛ւքս եկան և իրանց գեղեցիկ խաղով, հասարակութեան ուշադրութիւնը գրաւեցին: Թափահարութիւններին, վերջ չըկար, թատրոնն ամբողջովին լիքն էր: Զատ շատերը, տոմսակ չըլինելու պատճառով,

գրկեցին ներկայ լինելու այս գեղեցիկ երեկոյթին: Թատերասէր տիկ. Ն. Եարամիշեանը հասարակութեան կողմից նւէր ստացաւ թարմ ծաղիկներից մի փունջ, իսկ հարեգործական ընկերութեան վարչութեան անդամների կողմից մի շքեղ պատկեր: «Մանուկ Յիսուսը Երուսաղէմ տաճարում»:

Թատերասէր

Ալադիկաւազից մեզ հաղորդում են.

Յունւարի 28-ին երեքշաբթի օրը տշտեղի հալերի նախաձեռնութեամբ տեղական ուսուց գերասանական խումբը, Նիկուլինի կառավարութեան ներկայութեամբ, հաշտականները օգտին աւելցնելու ներկայացում քաղաքային թատրոնում: Խաղացին „Сороки и Вороны“ Սուբատովի դրաման և „Секретное предписание“ Վոդելի:

Թատրոնը լի էր հանդիսականներով: Ներկայացման վերջը, ի նշան համակրութեան, հասարակութեանը պ. Նիկուլինին նւիրեց մի ոսկեայ վահանակ (ժէտոն), իսկ ծափահարութիւնները թնդացնում լին թատրոնի սրահը: Տոմսակներից մուտք էր 449 ռ. 15 կ., կամաւոր նւիրատուութիւններ մօտաւորապէս 151 ռ. ընդամենը 600 ռ. 15 կ. ծախքը 225 ռ.

Զուտ արգիւնք մնաց 275 ռ. 15 կ. որն չանձնելու են պ. Կովկասեան կառավարչապետին:

Տեղական հաշտողները նոյնպէս պատրաստուում են մի ներկայացումն առաջ հաչերէն լեզւով նայն նպատակով:

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿՍՈՒՍԱՐԱՐԱՐՍԵՏԻ ԴՈՐ ՕԴՆԱԿԱՆ ԳԵՆԵՐԱԼ-ԼԵՅՏԵՆԱՆՏ ՓՐԵՂԵ

Ժանդարմների պետի օգնական զեն. լէյտէնանտ Փրէզէն նշանակւած է Կովկասի կառավարչապետի և Կովկասեան զինուորական շրջանի հրամանատարի օգնական: Նոր օգնականը Կովկասում և մանաւանդ Երևանի նահանգում շատ յայտնի նահանգապետ Փրէզէն է:

Ա. Ա. Փրէզէն ծնւել է Ղաղանում 1840 թւին: Ուսումն աւարտել է Լեռնային դպրոցում: Մի քանի մասնաւոր և պետական պաշտօններ վարելուց յետոյ նա մասնակցեց վերջին ուսումնական պատերազմում. յետոյ 1891-ին նշանակւեց Երևանի նահանգապետ մինչև 1895 թւը, երբ նոյնպիսի պաշտօնով տեղափոխւեց Լեհաստան:

Գեն. Փրէզէն մասին տեղական «ԿԱՅԱՅ» լրագիրը լի միջի աչլոյ նկատում է, որ նա լաւ ծանօթ է տեղական կարիքների հետ,

որ նա «այն հարուստ տեղեկութիւնները, որ տեղական մի քանի յատուկ խնդիրները մասին ձեռք է բերել ժանդարմների շեֆի օգնական եղած միջոցին, գրական է, որ Կովկասեան Կառավարչապետի օգնականը բազմակողմանի, պատրաստած և օգտակար գործիչ է»:

Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Թագաժառանգ Յեսարիւիչ Մեծ Իշխան Դէօրզի Ալեքսանդրովիչ, փետրուարի 2-ին Աբասթումանից, Բաթումի վրայով ուղևորեց հարաւային Ֆրանսիա, իր սեպական «Յարսիս» շոգենաւով:

Թիֆլիսի նահանգապետը քաղաքային վարչութեանն է ուղարկել Կառավարչապետի հրահանգը միջոցներ ձեռք առնել քաղաքիս ազգաբնակչութեան առողջաբանական վիճակը բարելոբելու, ի նկատի ունենալով ժամտախտի մեզ մօտենալը:

Անգլիական արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Կերզոնը պատգամաւորներ ժողովում չաչառարեց, որ մեծ պետութիւնները դեռ եւս չեն ընդունել Տաճկաստանի ընդհանրական ծրագիրը: Ծրագիրը դեռ եւս միայն Կ. Պոլսի դեսպաններն են մշակել, բայց վերջնական ձևը դեռ չի խմբագրւած, ուստի և չի կարելի ասել, թէ երբ կը հաղորդի սուլթանին: Մի ուրիշ աղբիւրից իմացում է, որ տէրութիւնների ներկայացուցիչները Ռամադանին սուլթանին չըմբողջեցնելու համար տօներին չետոյ պէտք է ծրագիրը յանձնեն նրան:

Գերմանիան արևելեան խնդրում իր բռնած դիրքով զարմացումն է պատճառում Եւրոպային, նոյն իսկ տաճիկները այդ բանը շատ խորհրդաւոր են համարում: Դեսպանները համաձայնել էին փետրուարի 6-ին յայտագիր ներկայացնել սուլթանին, բայց դիմաճական դեսպանը չետ էր վերցրել իր խօսքը: Թէ ինչու՞ չաչառի չէ: Վերջին դէպքերը ցոյց են տալիս, որ պետութիւնները գործում են առանց Գերմանիայի միջնակցութեան:

Երիտասարդ-տաճիկների կոմիտէտը մի շրջաբերական է ուղարկել պետութիւններին: Նա պահանջում է նշանակել պատասխանատու մինիստրներ, և մամուլի ազատութիւն: Զրջաբերականի մէջ ասւած է, որ իրանց հետ միացած են հայերը, յոյները և սերբերը: Իբրև վերջին երկու ազգութիւնները նաև գործնականապէս օգնում են իրանց:

Times-ի ասելով մեծ պետութիւնների բոլոր դեսպանները in corpore կը գնան սուլթանի մօտ և նրանից վճռականապէս համաձայնութիւն կ'առնեն ուէֆորմների համար, զոլուշայներով նրան թէ ինչ վատ հետևանքներ կ'առաջանան, եթէ նա համաձայնութեան չըտայ:

Լրագիրները ենթադրում են, որ Կ. Պոլսում եթէ մի որ և է դէպք տեղի ունենայ, անգլիական նաւատորմը, չրսպանելով ռուսական և ֆրանսիական նաւատորմին, կը մտնի Տաճկաստանի մայրաքաղաքը և կը տիրապետի նրան:

Անգլիական կառավարութիւնը չետ է կանչել Վանի փոխ-հիւպատոս մայոր Ուիլեամսին և նրա յոգ նշանակել է կապիտան Էլլիօտին: Ամբողջ աշխարհին յայտնի է, որ եթէ Ուիլեամսի անխոհեմութիւնը չըլինէր, Վանի հայերի սոսկալի կոտորածը տեղի չէր ունենալ: Վերջապէս անգլիական կառավարութիւնը զգացել է իր ներկայացուցչի տաճկամոլ քաղաքականութիւնը:

Սուլթանի կասկածը այնքան սաստկացել է պետութիւնների վերաբերմամբ (որովհետև վերջիններս խիստ գաղտնի են պահում իրանց խորհրդակցութիւնները և վճիռները), որ վճռել են ամեն միջոց գործ դնել նրանց որոշումները իմանալու համար: Վճռել մինչև անգամ գերի վերցնել (փիէ) ռուսական և ֆրանսիական դեսպաններին և նրանց սպառնալով ու տանջելով ստիպել բանալու դեսպանների գաղտնիքը:

Դէ եկէք ասեցէք, թէ սուլթանը վախենում է...

Կ. Պոլսում յունւարի 29-ից (10 փետր.) սլահապան զինւորների թիւը

աւելացրւած է: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ են լինում: Վերջին երկու օրը ձերբակալւած են 300 հայեր: Հայոց պատրիարքը բացատրութիւն պահանջեց ոստիկանութեան մինիստրից վերջինս չաչառեց, թէ հայերը չը պէտք է անհանգիստ լինեն, որովհետև ձերբակալութիւնները կատարւում են զգուշութեան համար, սուլթանի պահանջմամբ, և ձերբակալւածները կ'արձակեն Ռամադանի 15-րդ օրը անցնելուց յետոյ:

Ղալաթում հայ Զաբուրովի տանը խուզարկութիւն եղաւ, որի ժամանակ գտնւած են երեք արկղ զէնքեր իր ռազմամթերքներով և դինամիտ:

Ռ. չ. Գ.

Մարդս. ընկերութիւնը առ. 1-ն յունւարի 1897 թւի՝ ունի անձեռնմխելի դրամագլուխ, գուտ դրամով՝ 109,464 ռ. 65 կոպ., խաղատոմսերով և արժէթղթերով՝ 18,981 ռ. 30 կ., ընդամենը՝ 128,445 ռ. 95 կ.: Բացի այս ունի անշարժ կաշք՝ արժողութեամբ 124,798 ռ. 33 կոպ., շարժական կաշք՝ 2370 ռ. 72 կ. և մի գրադարան ընթերցարան, արժողութեամբ 14,173 ռ. 86 կոպ.:

Ընկերութիւնը 1896 թւի ընթացքում մուտք է ունեցել 13,509 ռ. 78 կ., որից ընկերութեան տարեկան անդամներից ստացւած է 135 ռ. անսպասելի աղբիւրներից՝ 2205 ռ. 60 կ. իսկ մնացածը կազմում են դրամագլխի տոկոսները: Ծախս 1896 թ. եղել է 9756 ռ. 44 կ.: Այդ գումարից 930 ռ. նպաստ է արւած զանազան ուսանողների, 1000 ռ. բաժանւած է աղքատ ընտանիքների մէջ և 3698 ռ. արւած են զանազան բարեգործութիւններ:

Տեղի ունեցան ընտրութիւններ Խորհրդի անդամներ ընտրւեցան. Նախագահ միաձայն, պ. Պողոս Ղուկասեան, և գաղտնի բւէարկութեամբ պ. պ. Գր. Ասլանեանց, Ա. Գալստեան, չ. Մէլիքեան, Յ. Աղամեանց, Ա. Արիբէկեան, բժ. Աղամբեկեան, Ա. Կաճկաճեանց և Ն. Աբելեանց: Դրանց թեկնածու՝ Գասպար Տէր-Մարգարեան, Ընտրւածներից ժողովը նշանակեց խորհրդի գանձապահ՝ պ. Յովհաննէս Աղամեանցին, իսկ ատենադպիր՝ Ա. Գալստեանին:

Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդարանում գովորդ Ռուից պատասխան հեռագիր է ստացւած, որի մէջ նա յայտնում է, թէ

մի քանի շաբաթվոց չեմոյ կարող կրկնել թիֆլիս ուղարկել պահանջած քանակութեամբ Պատեօբեան ինստիտուտում պատրաստած հակաժանտախտային շիջուկ:

Քաղաքում տարածւած են մի քանի վարակիչ հիւանդութիւններ, մանաւանդ բժառնի տիֆ: Մի քանի անգամ հիւանդանոցում, ինչպէս օր. ՕԳ. Մ. Կոնստ. 20 հիւանդներ:

Բազմաթիւ մտադրութիւն կայ հիմնելու արդիւնաբերական դպրոց:

Բաթում են չեւ դարձրած Մեքէա զնացող 285 մահմեդական ուստաւորներ, ժանտախտի պատճառով:

Քաղաքային վարչութեան մէջ մի ժողով տեղի ունեցաւ թիֆլիսի շատ բժշկաների, ոստիկանապետի և կողմնակի անձանց մասնակցութեամբ: Քննեցան քաղաքի բժշկական-առողջապահական խորհրդի կազմած ժանտախտի դէմ գործ դրելիք միջոցների ծրագիրը: Ժողովում բոլորն էլ այն կարծիքի էին, որ քաղաքն պէտք է շատ մաքուր պահել և փողոցների կեդրոնները և այլ առարկաները չոր պէտք է պոկել մէջ թափել, այլ քաղաքից դուրս են տարելու: Այդ որոշումը ընդունեց:

Վերանի, փետրւարի 2-ին Վոլկանեան Կոնստանտին Գիւր. ընկերութեան դահլիճում մի ժողով տեղի ունեցաւ, հիմնելու մի նոր ընկերութիւն, որի նպատակը կրկնել օգնել երկու սեռի մանուկների կրթութեան և պաշտպանել անխնամ մնացած մանուկներին: Այդ տեսակ ընկերութիւններ Ռուսիայի շատ քաղաքներում և Եւրոպայում շատ կան: Ընտրւեց մի լանձնաժողով, որը երկու ամսւայ ընթացքում կրկնում են ընկերութեան ծրագիրը:

Ստոկհոլմում առաջիկայում տեղի ունենալիք արգիւնաբերական ցուցահանդիսին կրճատակցեն նաև Վոլկանեան նախաձեռնի արգիւնաբերողները, որոնք պաշտօններ են շինել տալիս նիւթեղէններին համար:

„Kacmif“-ին հեռագրում են Պետերբուրգից, որ շուտով միջոցներ կըմշակէ կառավարութիւնը առաջակիթիւնների դէմ Վոլկանեան:

խառն յարեր

Անգլիական նաւատորմը, որ բաղկացած է 40 նաւերից, որոնցից 11-ը պատերազմական շոգենաւեր են, պատրաստուած են ցուցեր անել Բիզի-էի ծոցում և Գարգանէլում: Ռուսական կառավարութիւնը ոչ շատ բարեկամա-

կան կերպով է վերաբերում Մեքէրիտանիայի ծովային ուժերի միախմբման:

Ուսանողական անկարգութիւններն Աթէնքում կարելի է վերջացած համարել: Ուսանողները իրանց գլուխ ունենալով պրոֆէսորներին, թողեցին համալսարանը: Յուլի 1-ին Միտրոպոլիտը չորսուեց էր ուսանողներին լինել հանգիստ և կարգը վերականգնել: Միևնուտի կարգադրութեամբ համալսարանը փակւած է մինչև փետրւարի 27-ը:

Մեքէ պետութիւնների առաջադրութիւնները, որ կարեն Դրանը, աշխարհի չեն, որ նրանց պատասխանէ յայտադիրներով: Դուռը ստիպւած պէտք է իսկույն գործի դնէ:

Հանտոռոյի և գրաֆ Մուրաւեօվի խորհրդակցութեան ժամանակ նրանք միեւնոյն կարծիքի են եկել, որ Լեւանդում ռուսական և ֆրանսիական նաւերի թիւը պէտք է մեծացնել, որովհետև անգլիական կառավարութեան կարգադրութեամբ այնտեղ գտնուում են երկու անգամ ավելի շատ նաւեր, քան միւս պետութիւններին ի միասին վերցրած:

Բայրոնեան ընկերութիւնը իր գործակալների միջոցով Յունաստանում և Բուլղարիայում հրաւէրներ է տարածում, որոնց մէջ լոյսերին օգնութեան է կոչում, կուել մակեդոնացիների ազատութեան համար: Այդ ընկերութեան նախագահն է՝ Ատկին, Անգլո-հայկական ընկերութեան գանձապահը (թէ քարտուղարը) և կրէտացիներին օգնող մասնաժողովի քարտուղարը:

Յունական պարլամենտին առաջադրւած է փոխառութիւն անել քրիստոնեաների համար, որոնք փախած են Կրէտէից և այժմ վերին աստիճանի չքաւոր վիճակի մէջ են գտնուում:

Ռամազանի պէտքերի համար փոխառութիւնը գլուխ եկաւ, օսմանեան բանկից: Սակայն ոչ ֆինանսների և ոչ զինւորական մինիստրները չեն իմանում որտեղից միջոցներ գտնեն ամսուայ երկրորդ կէսի համար: Խոշոր անկարգութիւնների երկիւղ կայ տօնի 15-րդ օրը, երբ սուլթանը իր սովորական ուղեգնացութիւնը կ'անի դէպի Ստամբուլ:

Այժմ Բերլինում է գտնուում Աւստրո-Ռենգարիայի գահի ժառանգ Օտտօն:

Փրանսիական հանրապետութեան նախագահը մարտի վերջերում Աբբադիա կրգնայ և Աւստրիայի կայսր Ֆրանց-Յոզէֆը աւստրիական սահմանում կրտեսակցի նրա հետ:

Լրագիրները հաղորդում են, որ Կրէտէում տաճիկները ռումբեր էին գցում քրիստոնեաների բնակարաններին վրայ: Տաճիկ զինւորները կտրատուծ

էին կանանց և երեխաների գլուխները:

Աթէնքում կրէտացիների օգտին թուեց ազդեցիկ է լինում: Ըստ բժիշկներ են գնում վիրաւորներին օգնելու: Ամեն օր այնտեղ կամաւորներ են գնում: Հանգանակութիւն է բացւած, որի հէնց սկզբում ահազին գումար ժողովեց:

ՆԱՐԵԿ ԽՄԱՐԳՐՈՒԹԵԱՆ

Պետերբուրգ, 1 փետրւարի

Բարեհաճեցէք խնդրում ենք „Տարազի“ մօտագայ համարներից մէկում տեղ տալ մեր հետեւել երկտողին:

Հնորակալութեամբ ստացանք Պետերբուրգի հայ ուսանողութեան օգտին տեղիս հայ հասարակութիւնից 786 ռ. 70 կ. իսկ գաւառներից մինչև այժմ ստացւած է հետեւել անձերից՝

Բագու. պ. Պողոս Ղուկասեանից՝ նրա հանգանակած 400 ռ., պ. Յ. Արամեանից 100 ռ., պ. Գ. Առաքելեանից 75 ռ.:

Թիֆլիս. պ. Բ. Գասպարեանից 15 ռ. պ. Մ. Գուրգենեանից 25 ռ., պ. Ե. Փիթոնից 25 ռ., պ. Գ. Մեղիկեանից 25 ռ., պ. Ե. Եղբ. Ծովանդեանից 25 ռ. պ. Ա. Մանթաշեանից 50 ռ., պ. Գ. Սուրբուկեանից 25 ռ.

Գանձակ. պ. Ն. Մղբեանից՝ նրա հանգանակած 60 ռ.

Աստախան պ. Սողոմոնեանից 33 ռ.

Պետ. հայ ուսանողութեան կողմից՝

Հ. Նազարեանց, Ս. Տիգրանեանց, Զ. Մեղիք-Դադեանց, Պ. Մաղաթեանց, Ա. Զոհրաբեանց:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

Տիգրան Նազարեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐԳՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Այսօր, կիրակի, փետրւարի 9-ին, Գլազուտի Բենեֆիսին կընկալացնեն ԴԵՄՈՆ. Երկուշաբթի Պիցիգալիի՝ ՍՆԿՈՆ-ԼԵՍԿՈ.

Վեներոնական Մասեմադարան-Ընթերցարան

Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւն Կովկասում

(Սերգիւսի փողոց, տուն Ալիսանի № 16)

Ստացուած են մայրաքաղաքների և տեղական նշանաւոր ուսերէն և հայերէն ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ: Ունի հարուստ բաժին ԿՈՎԿԱՍՏԱՆԻՍՏԱՆԻՍՏԱՆ վերաբերեալ և հետզհետէ հարստանում է բեյքետիստիկայի վերաբերեալ ռուս և հայ հեղինակութիւններով: ԲԱՅ և առաւօտեան 9—2 ժամ, երեկոյեան 5—8 ժամը, իսկ տօն և կիրակի օրերին՝ 9—12 ժամ: ՎՃԱՐՔ՝ տարեկան 4 ռ., ամսական 40 կոպէկ. Մուտքը 2 կ.: Աշակերտները վճարում են կէսը.

ХІІ г. РЕМЕСЛЕННАЯ ГАЗЕТА. ХІІ г.

ЕЖЕНЕДѢЛЬНОЕ ОБЩЕПОЛЕЗНОЕ изданіе съ рисунками въ текстѣ и съ приложеніемъ, сверхъ того, при каждомъ номерѣ двухъ листовъ исполнительныхъ чертежей или образцовыхъ рисунковъ новыхъ издѣлій, инструментовъ, станковъ, приспособленій и пр. предметовъ по различнымъ ремесламъ, а также кустарнымъ и мелкимъ фабрично-заводскимъ производствамъ, съ подробными описаніями и наставленіями, къ нимъ относящимися.

Въ „Рем. Газ.“ дано было описаніе Всероссійской Промышленной и Художественной выставки въ 1893 г. въ Нижнемъ-Новгородѣ.

„РЕМЕСЛЕННАЯ ГАЗЕТА“ необходима специальнымъ школамъ, технику, ремесленнику, кустарю, торговцу, сельскому хозяину, любителю ремесла и потребителямъ ремесленныхъ издѣлій, т. е. во всякомъ семействѣ.

Для того, чтобы выбрать или заказать нужный предметъ, полезно и необходимо знать, каковыя современныя требованія онъ долженъ удовлетворять. Въ этомъ отношеніи „Ремесленная Газета“ оказываетъ необходимое содѣйствіе и потребителю, и производителю ремесленныхъ издѣлій. — Въ ней постоянно помѣщаются рисунки и чертежи самыхъ модныхъ образцовъ по слѣдующимъ ремесламъ: столярному, драпировочному, портновскому (моды Руссея), сапожно-башмачному, кузнечному, слесарному, токарному и пр. При этомъ въ общепонятномъ изложеніи даются надлежащіе описанія, указанія и рецепты практическаго свойства.

Кромѣ множества разнообразнѣйшихъ чертежей и рисунковъ въ „Ремесл. Газетѣ“ будетъ помѣщенъ рядъ описаній: различныхъ ремесленныхъ производствъ, новѣйшихъ изобрѣтеній, усовершенствованій, выставокъ, музеевъ, образцовыхъ ремесленныхъ и пр. Кромѣ еженедѣльныхъ сообщеній о различныхъ заграничныхъ новостяхъ, редація будетъ давать **БЕЗПЛАТНО** ответы и совѣты на запросы гг. подписчиковъ, относящіеся до ихъ специальности. Получая всѣ извѣстнѣйшія иностранныя изданія по различнымъ ремесламъ, редація располагаетъ лучшими изъ помѣщенныхъ въ нихъ статей и рисунковъ и даетъ возможность своимъ подписчикамъ пользоваться массою полезнаго необходимаго и дорогаго (многимъ недоступнаго) матеріала за крайне дешевую цѣну. Редація имѣетъ специальныхъ корреспондентовъ за границей въ большихъ промышленныхъ центрахъ, получаетъ отъ нихъ лучшіе образцы новѣйшихъ издѣлій и множество рисунковъ съ описаніями.

Контора изданія оказываетъ гг. инороднымъ подписчикамъ **БЕЗПЛАТНО** всевозможное содѣйствіе по разнымъ справкамъ, также по выпискѣ книгъ, инструментовъ и др. предметовъ, которые высылаются по первому требованію немедленно съ наложеннымъ платежомъ.

„РЕМЕСЛЕННАЯ ГАЗЕТА“ въ теченіе истекшихъ 11-ти лѣтъ успѣла приобрести огромный составъ читателей, не только въ виду ея характера и крайней дешевизны, но главнымъ образомъ въслѣдствіе того **ОБІЛА** полезнаго и необходимаго для всякаго матеріала, который она даетъ своимъ подписчикамъ, а именно:

- 1) 50 №№ въ годъ, содержащихъ до 1000 статей со множествомъ рисунковъ (гравюръ въ текстѣ и
- 2) 100 листовъ приложений (замѣняющихъ преміи въ „Рем. Газ.“) которые отдѣльно стоятъ въ розничной продажѣ свыше 20 руб. сереб.
- 3) Изящно иллюстрированный настѣнный календарь.

Редація въ состояніи давать все это своимъ читателямъ лишь въ виду ихъ многочисленности и широкаго развитія своего дѣла.

Подписавшимся среди года высылаются всѣ вышедшіе №№

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: 6 рублей въ годъ съ пересылкой и доставкой (за полгода 4 рубля).

ПОЛНЫЕ ЭКЗЕМПЛЯРЫ „Ремесленной Газеты“ со всеми приложениями за 1886 г. по 10 р., а за 1887, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895 и 1896 г. (безъ книгъ) по 5 р. высылаются по первому требованію съ наложеннымъ платежомъ. Экземпляры за 1885 и 1888 гг. всѣ разошлись.

„Ремесленная Газета“ **РЕКОМЕНДОВАНА** Г. Министромъ Народ. Просвѣщенія: 1) для техническихъ и ремесленныхъ училищъ — мужскихъ и женскихъ; 2) для городскихъ и сельскихъ училищъ; 3) для учительскихъ институтовъ и семинарій, а также 4) для библиотекъ реальныхъ училищъ.

Адресъ Редаціи: Москва, Долгоруковская улица, домъ № 71.

Редакторъ-Издатель: Ученый Инженеръ-Механикъ К. А. **КАЗНАЧЕЕВЪ**. Обм. 3—1.

VIII г. ТЕХНИЧЕСКІЙ СБОРНИКЪ VIII г.

ВѢСТНИКЪ ПРОМЫШЛЕННОСТИ,

ежемесячный журналъ открытій, изобрѣтеній и вообще новостей по всемъ отраслямъ техники и промышленности.

Фабриканты, заводчики и техники найдутъ въ журналѣ много полезныхъ и необходимыхъ для нихъ матеріаловъ.

Задавшись цѣлью служить интересамъ фабрично-заводской техники и промышленности, редація стремится дать въ журналѣ возможно болѣе полезнаго матеріала по всемъ отдѣламъ программы.

Въ программу журнала входятъ: машиностроеніе и механическое дѣло, механическая и химическая технологія, желѣзнодорожное дѣло, архитектура, инженерное и строительное искусство, электротехника, техническое образованіе, обзоръ дѣятельности торгово-промышленныхъ учреждений и техническихъ обществъ, біографіи выдающихся дѣятелей техники и промышленности, критика и бібліографія; смѣсь: замѣтки о новостяхъ техники, промышленности, разныхъ мелкихъ извѣстій и т. д.; справочный отдѣлъ: ответы на запросы гг. подписчиковъ, торговые и статистическія свѣдѣнія, данныя о спросѣ и предложеніи; правительственные распоряженія.

Въ 1896 г. на страницахъ журнала помѣщено было описаніе „Всероссійской промышленной и художественной выставки въ Нижнемъ-Новгородѣ“.

За истекшіе семь лѣтъ въ составъ сотрудниковъ журнала вошли слѣдующіе лица:

Профессоры, адъюнкты-профессоры и доценты Технологическихъ институтовъ: Петербургскаго и Харьковскаго, Императорскаго Московскаго Техническаго училища, Ринскаго Политехническаго института и др. — В. И. Альбицкий, К. А. Владиміровъ, А. П. Гавриленко, А. Д. Гатцукъ, А. В. Гречаниновъ, Г. Ф. Дешпъ, В. Г. Залѣвскій, К. А. Зворыкинъ, П. А. Котурицкий, Н. П. Ланговой, А. П. Мухачевъ, Я. И. Никитинскій, П. П. Петровъ, В. М. Рудневъ, А. И. Сидоровъ, Н. И. Тавидадаровъ, П. К. Худяковъ, В. В. Шкателовъ и др.

Преподаватели, ассистенты, лаборанты — И. П. Александровъ, А. П. Величковскій, П. В. Войнаровский, Н. Л. Громъ, И. В. Егоровъ, Д. В. Зубаревъ, С. П. Ланговой, Л. М. Лялинъ, П. А. Мановъ, В. А. Мантелъевъ, К. М. Пѣшковъ, А. Русановъ, А. М. Соколовъ, К. И. Тумскій, В. Г. Фоль-Вооль, А. Н. Шестуновъ и др.

Представители фабрикъ, заводовъ, желѣзныхъ дорогъ и пр. промышленныхъ предпріятій, а также правительственныхъ и общественныхъ учреждений — М. И. Алтуховъ, И. Л. Андриковъ, Л. Я. Аркинъ, В. Я. Бейнъ, Н. Е. Березовскій, М. Берловъ, И. П. Боклевскій, Л. А. Боровичъ, А. И. Бѣловъ, Ф. И. Вараскинъ, М. К. Васильевъ, И. Видавскій, Ю. Ф. Вишневыскій, С. Гавшинъ, П. Гарберъ, Д. А. Головъ, Г. П. Горенцель, А. Ф. Грязновъ, С. И. Гулишамбаровъ, И. Гурвичъ, А. И. Державинъ, И. А. Добряковъ, К. Дьяконовъ, Л. П. Жеребковъ, А. А. Завадскій, А. Завалишинъ, И. Залкинъ, Н. Н. Зворыкинъ, А. Д. Зеленицъ, И. М. Зиповъ, А. А. Зябловъ, П. Касаткинъ, М. Кертеръ, Д. Кирпичниковъ, С. А. Козьминъ, А. И. Коренблитъ, П. Н. Коротковъ, М. Г. Котельниковъ, П. А. Малыхъ, А. Мейро, А. П. Милинскій, А. М. Настюковъ, Ф. Ф. Надлеръ, М. А. Цеткисъ, С. И. Никитинскій, Н. П. Овсянниковъ, В. Н. Оглоблинъ, А. И. Онуфровъ, П. А. Персильниковъ, Н. А. Песочинъ, Л. О. Плущевскій, А. А. Прессъ, А. Т. Разуваевъ, К. Рейнеръ, Х. Х. Репманъ, М. А. Рыловъ, А. Семеновъ, С. Сербиновичъ, П. И. Синицъ, О. Старикъ, М. Н. Триполитовъ, А. Угаровъ, А. Фадѣевъ, И. А. Федоровъ, Н. А. Филипповъ, М. И. Цоллеръ, В. Черновъ, О. В. Шаньгинъ, Ю. А. Эльтерманъ, П. К. Энгельмейеръ и др.

Журналъ одобренъ Ученымъ Комитет. Минист. Народ. Просвѣщенія. Полныя **ЭКЗЕМПЛЯРЫ** журнала за 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895 и 1896 гг. по 16 руб. высылаются по первому требованію съ наложеннымъ платежомъ.

Подписавшимся среди года высылаются всѣ вышедшіе въ свѣтъ №№.

Пробные №№ высылаются по первому требованію, съ наложеннымъ платежомъ по 1 р. 50 к.

Допускается разсрочка ☒ 16 руб. въ годъ съ перес. и дост. ³⁰/₁₀₀ 1/2 года — 9 руб. ☒ Учащимся — скидка 25%.

Адресъ редакціи: Москва, Долгоруковская ул., д. № 71.

Подписка принимается: въ **РЕДАКЦІИ** журнала и во **ВСѢХ** книжныхъ магазинахъ.

Редакторъ-Изд. Учен. Инж.-Мех. К. А. **КАЗНАЧЕЕВЪ**. Редакторъ Инж.-техн. А. М. **Кудрявцевъ**.

Обм. 3—1